

‘Maatschappelijke overname’ maar hoe?

De Gemeente Amersfoort heeft een bijzonder beleid ten aanzien van wijkcentra. De gemeente wil wijkcentra sluiten, maar bewoners krijgen een half jaar de tijd om ze over te nemen. Wijkcentrum Klokhuis was de eerste. Marjanne van Loon, ambtenaar bij de gemeente Amersfoort was hier nauw bij betrokken. Zij werd vanwege haar rol op 11 oktober 2012 tijdens een grote landelijke [bijeenkomst over wijkondernemingen](#) verkozen tot “super-verbinder”. Bouwstenen hoorde haar uit. Marjanne legt uit hoe het is gegaan.

Hoe het proces op gang op gang kwam

In oktober 2010 kwam de [Nota welzijnsbeleid](#) van Amersfoort uit; een nota in de lijn van ‘Welzijn Nieuwe Stijl’. De gemeente wilde af van het standaard welzijnswerk: het moest ‘anders, beter en slimmer.

In mei 2011 besloot de Raad in verband met de bezuinigingen om wijkcentra te sluiten. Achterliggend idee was dat er voldoende maatschappelijk vastgoed in de stad aanwezig was. De ruimtes in sportzalen, scholen en kerken kon beter worden gebruikt. Het College van B&W zette in op sluiten en verkoop, maar er werd ook gedacht aan mogelijke overname door burgerinitiatieven. De ambtelijke term voor het proces werd ‘maatschappelijke overname’.

Eind juni 2011 werden de moties op de gemeente-begroting bekend. Toen zijn ook alle consequenties van de bezuinigingen per wijk op een rijtje gezet. Daarbij werd duidelijk dat er meer afstemming en coördinatie op wijkniveau nodig was. En mensen die het moeten doen. Vanaf toen zijn ook vanuit de wijk de rollen opgepakt. De [rol van de opbouwwerker](#) was een belangrijke. Zij moesten hun rol ook anders gaan oppakken. Geen zaken van bewoners overnemen, maar mensen in hun kracht zetten.

Het belang van een goede structuur

Het is belangrijk voor de gemeente om zaken rondom maatschappelijke overname goed te regelen. Daarbij moet je helderheid houden in de kosten structuur. Tegelijkertijd moet je oppassen voor het afbraakrisico voor de bewonersgroep en de gemeente. Je snijdt je natuurlijk ook zelf in de vingers als je dit als gemeente niet goed doet.

Er werden verschillende hypothetische scenario’s naast elkaar gelegd: wat te doen als er twee initiatiefgroepen voor één locatie zijn? De conclusie was: dan gaat het naar dat bewoners initiatief met het meeste draagvlak onder de burgers zelf.

In november 2011 kwam de wijze waarop tot maatschappelijke overname werd overgegaan in de Raad en via de [Raad Informatiebrief](#) naar buiten. Uitgegaan werd van haalbaarheids-onderzoeken naar beschikbare alternatieve vierkante meters voor welzijnsactiviteiten in wijken en stadsdelen. Een premisse werd dat wijkaccommodaties niet eerder gesloten zouden worden totdat er alternatieve ruimte voor de activiteiten was gevonden. Verder werd er ruimte

geboden bij de uitvoering van deze stappen aan (wijk)organisaties en instellingen en om zelf voorstellen te doen. Er werd een heldere oproep in de huis aan huis bladen en de website van de gemeente geplaatst en aanspreekpunten geregeld.

Als je als gemeente actief bewonersinitiatieven wilt werven, moet je duidelijk weten wat je wilt. Waar wil je naar toe? Uiteindelijk werd in de [Raad Informatie brief 2012-20](#) het proces rondom de uitwerking van de welzijnsvisie en de sluiting van de wijkcentra van 2012-2014 uit de doeken gedaan. Er werd een tijdlijn en fasering voor alle wijkaccommodaties uitgezet. Ook geeft deze raad informatiebrief uitsluitsel over de gedane haalbaarheidsonderzoeken. Zo was er bijvoorbeeld gekeken of er voldoende (alternatieve) ruimtes voor mensen zouden zijn om hun activiteiten te ontplooiën. Maar ook of dit (qua [hoogte huurprijs](#)) nog te betalen is voor die initiatieven.

Uiteindelijk kwam er een vier sporen beleid:

- Spoor 1: In nauwe samenwerking met de wijk wordt bepaald welke activiteiten nodig en gewenst zijn: [Sociale agenda / Slimmer samenwerken door ruimte te geven aan de wijk](#)
- Spoor 2: Samen met de wijk werken aan voldoende ruimte en activiteiten voor ontmoeting: [Makelpunt](#)
- Spoor 3: Kunnen activiteiten die nu in de wijkcentra plaatsvinden elders worden ondergebracht? [Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing activiteiten](#)
- Spoor 4: Welke geïnteresseerde partij wil het wijkcentrum huren en daarbij het pand (gedeeltelijk) beschikbaar stellen aan bewoners voor wijkactiviteiten?

De burgers nemen initiatief

De overheveling van de wijkbudgetten naar de wijkbeheerteams triggerde sommige burgerinitiatieven. Zij moesten voor die beheersfunctie een juridische entiteit worden. Toen zij dat te horen kregen kwamen er bewoners in actie die riepen: 'als wij voor het wijkbudget moeten zorgdragen, doe ons dan maar helemaal het welzijnsbudget, dan doen we het helemaal zelf.' Maar ook de dreigende sluiting van voorzieningen mobiliseerde initiatieven rond het Klokhuis in Randenbroek, Het Middelpunt in Zielhorst en de Boerderij in Nieuwland. Toen begon het eigenlijk in een stroomversnelling te komen.

Partijen konden zich inschrijven. Ze kregen dan een half jaar de tijd (tot 1 oktober 2012) om tot een gedegen exploitatieplan te komen. Lukte het niet op die manier dan komt verkoop en verhuur aan commerciële bedrijven in beeld.

Ook werd een expertteam ingesteld. Daarbij gingen we op zoek naar lokale mensen die goed thuis waren in de materie van vastgoed en wijkbeheer. Doelstelling: een coachende rol voor de bewonersinitiatieven. Het is namelijk een heel karwei om een wijkonderneming op te zetten. Niet alle skills zijn vertegenwoordigd onder de initiatiefnemers. Daarom werden de [experts erbij](#) gehaald. Bewonersgroepen konden hier [een beroep](#) op doen. Tweede doelstelling van het expertteam was te kijken of het initiatief haalbaar was, danwel haalbaar te maken.

Het resultaat is dat [Het Klokhuis](#) sinds 1 september 2012 een onderneming is en De Boerderij in Nieuwland niet van start gaat. Mogelijk zal begin 2013 Het Middelpunt ook als onderneming van start gaan. Het proces van maatschappelijke overname en het sluiten van de buurthuizen is op

dit moment een onderwerp waarop het demissionaire college geen besluiten mag nemen. Het is aan het nieuwe college op welke wijze het proces van de maatschappelijke overname voortgezet zal worden.

Tussen evaluatie

Op verzoek van de wethouder Gert Boeve is het proces met de Raad en initiatiefnemers geëvalueerd. Wat hebben we er van geleerd en hoe gaan we verder?

Gedurende het proces wilde de gemeente 'experimenteer ruimte' geven en niet alles meteen dichttimmeren. Het was een proces van 'learning by doing' wat bij alle betrokken partijen veel nieuwe vragen oproep. Veel horen, luisteren, praten ook intern, in het gemeente huis met mensen van andere afdelingen. Soms sprak je ook niet helemaal elkaars taal, zoals tussen de afdeling welzijn, vastgoed of cultuur. Daar zitten verschillen tussen en daar moet je ook goed bij nadenken.

'Als ik als gemeente ambtenaar nu kijk wat ik zo het laatste 6 maanden heb gedaan dan is het heel veel contact hebben met de initiatiefnemers. Je moet bereid zijn veel vragen uit te zetten en uit te zoeken. De tijdsbesteding van een ambtenaar is gemiddeld zo'n 6,5 uur per week per wijkonderneming, en dat gedurende een half jaar. Voor het afgelopen half jaar ben ik dus zo'n 20 uur per week bezig geweest met drie projecten. Uiteindelijk neemt de tijdsinvestering wel aardig af wanneer een wijkonderneming uiteindelijk draait.'

Een van de zaken die blijft is dat 'maatschappelijke overname' veel beweging en ontmoeting van diverse groepen oplevert. Het brengt pittige discussies op gang: je ontmoet elkaar dan letterlijk en figuurlijk. Maar er is ook winst, zelfs als er iets mislukt (zoals de vrienden van de Boerderij in Nieuwland). Er toch een nieuw elan is in de wijk. 'Wij willen iets' ligt meer voor de hand bij de bewoners.

Nog wat praktisch tips om mee te geven?

- Primair moeten binnen de gemeente 'welzijn' & 'vastgoed' goed op elkaar ingesteld zijn.
- Kijk over je eigen afdeling, portefeuille, expertise & belang heen. Zoek de samenwerking.
- De (oud) hurende partij is een belangrijke partij voor de bewonersgroep. Dit omdat zij gegevens hebben, maar ook afspraken kunnen maken over overname inventaris e.d. 'De koppeling tussen het Middelpunt en de SWA is dan veel sneller gemaakt. De overdracht is directer, warmer. En we hebben geleerd van de eerste 'overname' door bewonersgroepen.'
- Over het totaal proces: 'bewoners gaan vaak nog sneller dan het ambtelijk apparaat. Je kunt als ambtenaar maar het best zoveel mogelijk meebewegen!'